

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΑΙΣΘΗΤΗ Η ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΕΛΛΕΙΨΙΣ ΦΟΡΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ

Υπό τοῦ κ. ΑΧΙΛΛΕΩΣ Ζ. ΚΟΜΙΝΟΥ

Τὸν τελευταῖον καιρὸν ἔχει εὐτυχῶς καὶ εἰς τὸν τόπον μας ἀρχίσει νὰ γίνεταί κοινὴ συνείδησις ὅτι ἓνας ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους—ἴσως μάλιστα νὰ εἶναι ὁ σημαντικώτερος—παράγων στρατηγικῆς σημασίας διὰ τὴν ταχυτέραν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν εἶναι οἱ Ἐπιχειρηματῆαι καὶ οἱ Διοικηταὶ ἐπιχειρήσεων. Ἄδιστακτως μάλιστα θὰ ἠδύνατο κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι κατὰ τὴν σημερινὴν φάσιν ἡ ἔλλειψις των εἶναι πολὺ περισσότερον αἰσθητὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν κεφαλαίων. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἡ μεγάλη σπάνις των δυσχεραίνει οὐσιμῶς τὴν οἰκονομικὴν πρόοδον.

Συνήθως δὲν γίνεταί διάκρισις μεταξὺ Ἐπιχειρηματιῶν καὶ Διοικητῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ ἄφθονος σχετικὴ φιλολογία προτιμᾷ τὸν ὄρον «φορεῖς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως» ἢ καὶ ἀπλῶς «φορεῖς». Τοῦτο δὲ ἴσως διότι οἱ δύο διαφορητικοὶ ρόλοι συχνὰ συνδυάζονται εἰς ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ἀλλὰ ἡ διάκρισις—ἰδίως δὲ διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς Ἑλλάδος—εἶναι ἐπιβεβλημένη.

Ὁ Ἐπιχειρηματίας εἶναι τὸ πρόσωπον ἐκεῖνον ποῦ συλλαμβάνει καὶ φέρει εἰς αἴσιον πέρασ τὴν ἰδέαν τῆς ἰδρύσεως μιᾶς νέας ἐπιχειρήσεως. Πρὸς τοῦτο χρησιμοποιοῖ μὲ ἐνθουσιασμὸν καὶ αὐτοπεποιθῆσιν τὴν ἰσχυρὰν καὶ δημιουργικὴν φαντασίαν του, τὴν πρωτοβουλίαν του, τὰς ὀργανωτικὰς του ἀρετὰς καὶ τὴν δραστηριότητά του. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς ἐπιχειρήσεως ὁ Ἐπιχειρηματίας εἶναι ὁ κύριος παράγων ποῦ ἐξασφαλίζει τὴν διαρκῆ ἀνάπτυξιν τῆς, τὴν πρόοδόν τῆς καὶ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς δραστηριότητός τῆς. Γενικώτερον δὲ ὁ Ἐπιχειρηματίας εἶναι πρόθυμος νὰ ἀναλάβῃ κινδύνους καὶ ἀνοίγει νέους ὀρίζοντας εἰς ὅλα τὰ στάδια τῆς δράσεως τῆς ἐπιχειρήσεως : εἰς τὴν ὀργανωτικὴν τῆς πλευρὰν, τὴν τεχνολογικὴν τῆς, τὸ πρόγραμμα τῆς παραγωγῆς τῆς, τοὺς τρόπους χρησιμοποιοῦσεως καὶ διαθέσεως τῶν προϊόντων τῆς.

Ὁ Διοικητὴς ἐπιχειρήσεως φροντίζει κυρίως διὰ τὴν καλὴν λειτουργίαν τῆς καὶ εἶναι ὁ ὀργανωτὴς τῆς. Αὐξήσις τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς παραγωγικότητος, μείωσις τοῦ κόστους, διάδοσις τῶν προϊόντων καὶ ἄλλα παρόμοια εἶναι κατὰ βᾶσιν αἱ ἀσχολίαι τοῦ διοικητοῦ μιᾶς ἐπιχειρήσεως. Αἱ σύγχρονοι μέθοδοι διοικήσεως εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα συστηματικῆς ἐρεῦνης καὶ ἐπιστημονικῆς ἀναλύσεως. Ὁ ἐκσυγχρονισμένος διοικητὴς ἐπιχειρήσεως θὰ πρέπει νὰ ἀκολουθῆσῃ εἰδικὰ μαθήματα εἰς ἀνωτέρας σχολὰς ὅπου θὰ μάθῃ τὰς βασικὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπαγγέλματός του καὶ γενικῶς θὰ τελειοποιηθῆ. Ὅπως ἐπὶ παραδείγματι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ κανεὶς πολιτικὸς μηχανικὸς χωρὶς νὰ ἀκολουθῆσῃ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὰ κ α δ υ ν α τ ὸ ν ν ᾶ γ ί ν η κ α ν ε ἰ ς π ο λ ι τ ι κ ὸ ς μ η χ α ν ι κ ὸ ς χωρὶς νὰ ἀκολουθῆσῃ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὰ κ α δ υ ν α τ ὸ ν ν ᾶ γ ί ν η κ α ν ε ἰ ς κ α λ ὸ ς δ ι ο ι κ η τ ῆ ς ἐπιχειρήσεως χωρὶς νὰ ἐκπαιδευθῆ.

Διὰ τὴν Ἑλλάδα ἔχει σημασίαν ἡ διάκρισις μεταξὺ Ἐπιχειρηματιοῦ καὶ Διευθυντοῦ ἐπιχειρήσεως διότι ἐνῶ αἱ ἀπαραίτητοι ἔμφυτοι ἐπιχειρηματικαὶ ἰδιότητες ὑπάρχουν λίαν διαδεδομένα, ἀντιθέτως, ἡ προδιάθεσις διὰ προγραμματισμένην καὶ καθαρῶς ἀντικειμενικὴν ἐργασίαν, ποῦ εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν ἐπιτυχήν δρᾶσιν ἐνὸς διευθυντοῦ ἐπιχειρήσεως, πολὺ ὀλιγώτερον προσδιδάσκειν πρὸς τὴν φύσιν τοῦ μέσου Ἑλληνοῦ. Κατὰ συνέπειαν εἶναι ἐντελῶς διαφορητικοὶ οἱ λόγοι τῆς σπάνεως τῶν Ἐπιχειρηματιῶν ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς σπάνεως τῶν Διευθυντῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ὡς ἐκ τούτου διαφορητικὰ πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὰ μέσα καταπολεμήσεως τῆς καταστάσεως αὐτῆς.

Α.

Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ θεμελιώσῃ κανεὶς τὴν ἀποψιν ὅτι ἡ φύσις τοῦ μέσου Ἑλλη-
νος προσφέρεται δι' ἐπιχειρηματικὴν δρᾶσιν. Αὐτὸ εἶναι κάτι πού τὸ γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν
ἱστορίαν μας καὶ τὸ βλέπομεν καθημερινῶς γύρω μας. Τί συμβαίνει λοιπὸν ὥστε παρὰ ταῦτα
νὰ παρατηρῆται τοιαύτη σπάνις εἰς τὸν βιομηχανικὸν ἰδίως τομέα ὅπου ὁ τόπος σήμερον
χρειάζεται περισσότερον παρὰ ποτὲ ἄλλοτε τοὺς ἐπιχειρηματίας ;

Δύο εἶναι οἱ βασικοὶ λόγοι : Πρῶτον δὲν ὑπάρχει τὸ πρόσφορον κλίμα καὶ δεύτερον
δὲν ἔχουν ἀκόμη δημιουργηθῆ οἱ κατάλληλοι μηχανισμοὶ πού θὰ προμηθεύσουν εἰς ἕνα ἐπι-
τυχές ἐπιχειρηματικὸν σχέδιον τὰ ἀναγκαῖα κεφάλαια.

Ἡ πολιτεία περισσότερον καὶ ἡ κοινωνία μας ὀλιγώτερον, δὲν ἔχουν ἀκόμη τοποθε-
τήσῃ εἰς τὴν προσήκουσαν βαθμίδα τῶν κοινωνικῶν ἀξιών τὴν προσφορὰν τοῦ βιομηχάνου
ἐπιχειρηματίου. Ἄμεσος συνέπεια τούτου ὑπῆρξεν ἡ μέχρι πρό ὀλιγων ἀκόμη μηνῶν τελεία
σχεδὸν ἄγνοια τῆς ἀνάγκης δημιουργίας ἐλκυστικῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς
βιομηχανικῆς δραστηριότητος. Ἀντιθέτως—πρᾶγμα πού δυστυχῶς ἐξακολουθεῖ ἀκόμη καὶ σή-
μερον νὰ ἰσχύῃ—ἀπὸ κάθε κατεῦθυνσιν προερχόμενα, προβάλλουν παντοειδῆ ἐμπόδια εἰς τὴν
ἐλευθέραν ἐγκατάστασιν καὶ ἄσκησίν τῆς. Ὅταν λέγομεν ὅτι τὴν βιομηχανίαν εἰς τὴν
Ἑλλάδα πρέπει νὰ τὴν ἀναπτύξουν καὶ νὰ τὴν ὀργανώσουν οἱ ἐπιχειρηματῖαι βιομηχάνοι,
λησμονοῦμεν ταυτοχρόνως ὅτι ὅλοι μας ἔχομεν καθῆκον νὰ τοὺς βοηθήσωμεν εἰς τὴν
προσπάθειάν των καὶ νὰ τοὺς ἀναγνωρίσωμεν ὡς καινῶνικὴν λειτουργίαν κάθε ἐπιτυχῆ δρα-
στηριότητά των.

Ἡ συνέπεια εἶναι γνωστὴ : Αἱ δυσχέρειαι, τὰ ἐμπόδια καὶ τὸ ἀκατάλληλον κλίμα
ἔστρεψαν πλεῖστα ἀπὸ τὰ καλύτερα ἐπιχειρηματικὰ στοιχεῖα, πού ἐνεφανίσθησαν μεταπολε-
μικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον καὶ τὰς κτηματικὰς ἐπιχειρήσεις. Ἐκεῖ τὰ
περιθώρια τοῦ κέρδους εἶναι μεγαλύτερα, ἢ ρευστοποιήσις ταχύτερα καὶ γενικῶς αἱ συνθη-
καὶ διευθύνσεως τῆς ἐπιχειρήσεως πολὺ ἀπλούστεραι, προσφερόμεναι εἰς τὰ κατὰ παράδοσιν
συστήματα προσωπικῆς διοικήσεως ὀλοκλήρου τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως ὑπὸ ἐνὸς καὶ
μόνου προσώπου.

Εἶναι ἀληθές ὅτι τελευταίως ἡ Πολιτεία καταβάλλει ἐπιμόνους προσπάθειας διὰ τὴν
ἀλλαγὴν τοῦ κλίματος, τὴν προσήκουσαν ἀξιολόγησιν τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως τοῦ
βιομηχάνου, τὴν δημιουργίαν κινήτρων καὶ τὴν παραμέρισιν τῶν πολλαπλῶν ἀντικινήτρων.
Ἰδίως ὡς πρὸς τὸν ξένον ἐπιχειρηματικὸν παράγοντα ἔχουν γίνεῖ παραχωρήσεις ἀξιόλογοι,
πού ἔχουν προσελκύσει ἀσυνήθους μεγέθους ἐπενδύσεις. Ἐπίσης πρὸς ὑποκατάστασιν τῆς
ἀπροθύμου ἐπιχειρηματικῆς πρωτοβουλίας ἐδημιούργησεν ἡ Πολιτεία εἰδικὸν ὀργανισμὸν
(ΟΒΑ) καὶ ἠνύνησε τὴν ἴδρυσιν ἀπὸ τὰ δύο μεγαλύτερα πιστωτικὰ μας ἰδρύματα, Τραπε-
ζῶν Ἐπενδύσεων, πού ἐλπίζεται ὅτι θὰ συμβάλουν εἰς τὴν τόνωσιν τῆς ἐπιχειρηματικῆς
δραστηριότητος. Γενικῶς δέ, πρέπει νὰ ὀμολογηθῆ ὅτι εἶναι καταφανὴς ἡ Κυβερνητικὴ
προσπάθεια νὰ δοθῆ πρώτη προτεραιότης εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ καταλλήλου κλίματος.

Δυστυχῶς ὁμως αἱ σχετικαὶ ἐκδηλώσεις στεροῦνται γενικῶς τῆς ἀπαιτουμένης γεν-
ναιότητος. Ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ ἐπικρατῆ ἡ νοστροπία ὅτι πρέπει νὰ εἴμεθα φειδωλοὶ εἰς
παραχωρήσεις διότι ἄλλως θὰ εὐνοήσωμεν ἀθέμιτα κέρδη καὶ θὰ διευκολύνωμεν τὴν ἐκμε-
τάλευσιν τοῦ κοινοῦ. Διὰ νὰ εἴμεθα δίκαιοι πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τοὺς λόγους πού ἐν
μέρει τουλάχιστον δικαιολογοῦν τὴν κατάστασιν αὐτήν. Πρῶτον, ἀπὸ διαφόρους κύκλους
πολιτικῆς προελεύσεως καλλιιεργεῖται εἰς τὴν κοινὴν γνώμην κατὰ τρόπον κοντόφθαλμον καὶ
ἀνθετικὸν ὅτι κάθε παρομοία παραχώρησις ἀποτελεῖ σκάνδαλον καὶ εἶναι χαριστικὴ πρᾶ-
ξις. Δεύτερον, ἡ διοίκησις εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἔχει ἀκόμη μᾶλλον στενόκαρδον προδιάθε-
σιν ἀπέναντι τοῦ κόσμου τῶν ἐργασιῶν. Τοῦτο δὲ φαίνεται καθαρὰ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ
ἐρμηνεία τῶν εὐεργετικῶν διατάξεων ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας γίνεται σχεδὸν χωρὶς ἐξαι-
ρεσιν μὲ περιοριστικὸν πνεῦμα. Τρίτον, εἶναι προφανῶς δυσχερὴς ὁ διαχωρισμὸς μεταξὺ δι-
καιολογημένων παραχωρήσεων καὶ ἐκείνων πού ὑπερβαίνουν τὰς ἀντικειμενικὰς ἀπαιτήσεις
τῶν περιστάσεων καὶ κατὰ συνέπειαν ὀδηγοῦν εἰς ἄτοπα.

ψιν δύναται νά διδαχθῆ τοὺς κανόνας τῆς καλῆς διοικήσεως καὶ νά καταστῆ ἕνας καλὸς διευθυντὴς ἐπιχειρήσεως.

Εὐτυχῶς καὶ ὡς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἔχει ἐκδηλωθῆ ὄλως προσφάτως μεγάλο ἔνδιαφέρον. Ὑπάρχουν ὁμως ἄρκετὰ σημεῖα ποὺ θὰ ἡδυνάμεθα νά ὑπογραμμίσωμεν ἐδῶ χωρὶς κίνδυνον ἐπαναλήψεως πολὺ γνωστῶν πραγμάτων.

Δὲν φαίνεται νά ἔχη γίνει ἄρκετὰ σαφὲς ὅτι μίᾳ ἐπιχειρήσει, διοικουμένη σύμφωνα μὲ τὰς συγχρόνους ἀντιλήψεις, δηλ. κατὰ τρόπον ἐπιστημονικόν, ἔχει τεράστια περιθώρια αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας καὶ μειώσεως τοῦ κόστους. Ὅλοι οἱ ὑπολογισμοὶ οἱ γινόμενοι σχετικῶς μὲ ὑπὸ ἴδρυσιν ἐπιχειρήσεις, ἰδίως τῆς βιομηχανίας, ἔχουν μεγάλα περιθώρια λάθους ὀφειλόμενα εἰς τὴν ποιότητα τῆς διοικήσεως τῆς ἐπιχειρήσεως. Μία ἐκσυγχρονημένη διοίκησις δύναται εἰς τὴν μεγάλην πλειοψηφίαν τῶν περιπτώσεων, νά καταστήσῃ ἀποδοτικὴν μίαν ὑφισταμένην μονάδα, ἡ ὁποία σήμερον μὲν δὲν εἶναι ἀποδοτικὴ ἀλλὰ ἔχει μίαν κατὰ παράδοσιν, δηλαδή κακὴν διοίκησιν. Δυστυχῶς ὁμως ἡ ἀλήθεια αὐτὴ, ἡ ὁποία ἐκ πρώτης ὄψεως δίδει τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς κοινοτοπίας, ἔχει σχεδὸν γενικὴν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν χώραν μας. Τὰ περιθώρια μειώσεως τοῦ κόστους καὶ αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας εἶναι πολὺ μεγάλα, οἱ διευθύνοντες ὁμως τὰς ἐπιχειρήσεις θεωροῦν ὅτι τὰ πράγματα βαίνουν καλῶς καὶ ὅτι αἱ τυχόν ἐφικταὶ βελτιώσεις θὰ εἶναι ἐπουσιῶδους σημασίας. Κατὰ συνέπειαν θεωροῦν περιττὴν μίαν συστηματικὴν ἐπιανεξέτασιν τῶν μεθόδων διοικήσεως, μετεκπαίδευσιν τῶν ἱκανῶν στελεχῶν καὶ ἀναπροσαρμογὴν πρὸς τὰς συγχρόνους ἀντιλήψεις.

Ἡ τὸσον διαδεδομένη—ἐσφαλμένη ὁμως κατὰ βάσιν—ἀποψις ὅτι αἱ ἐκσυγχρονησάμενες μέθοδοι ἔχουν ἐφαρμογὴν μόνον εἰς τὰς πολὺ μεγάλας ἐπιχειρήσεις εἶναι ἴσως ὁ κυριώτερος λόγος διὰ τὸν ὁποῖον εἰς τὰς περισσοτέρας ἐπιχειρήσεις ἐν Ἑλλάδι δὲν ἔχει ἀκόμη ἐπικρατήσῃ τὸ νέον πνεῦμα. Ἐὰν κατὰ συνέπειαν πεισθοῦν οἱ μέσοι καὶ μικροὶ ἐπιχειρηματῆες ὅτι αἱ σύγχρονοι μέθοδοι, αἱ τὸσον ἀποδοτικαί, ἔχουν ἐφαρμογὴν εἰς ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις ἀνεξαρτήτως μεγέθους, πολλοὶ ἐπιχειρήσεις ποὺ σήμερον εἶναι καταδικασμένοι εἰς ἀφανισμόν θὰ δυνηθοῦν νά ἐπιβιώσουν.

Ὁ παντὸς ἄλλου ἀποδοτικώτερος τρόπος διαδόσεως εἰς τὴν χώραν μας τῶν νέων μεθόδων διοικήσεως ἐξακολουθεῖ παντελῶς νά ἀγνοῆται. Εἶναι πέραν πάσης ἀμφισβητήσεως ὅτι αἱ διαλέξεις ἀπὸ ἡμεδαποῦς καὶ ἀλλοδαποῦς εἰδικούς, τὰ δημοσιεύματα εἰς τὸν τύπον, αἱ ἐκδόσεις εἰς βιβλία καὶ φυλλάδια, ἡ δημιουργία Ἰνστιτούτων καὶ Ἐταιριῶν εἶναι ἐκδηλώσεις πολὺ ἐποικοδομητικά. Ἐκεῖνο ὁμως ποὺ θὰ πείσῃ ἀσφαλέστερον παντὸς ἄλλου μέσου τὸν δισταζόντα, ἀδιαφοροῦντα ἢ ἐφησυχάζοντα διευθυντὴν ἐπιχειρήσεως εἶναι τὸ παράδειγμα. Πρέπει κατὰ συνέπειαν τὸ ταχύτερον νά προβληθοῦν αἱ καλῶς ὀργανωμένοι ἐπιχειρήσεις τῆς Ἑλλάδος καὶ νά χρησιμοποιηθοῦν ὡς παράδειγμα περὶ τοῦ τί δύναται νά γίνῃ διὰ μιᾶς ἐπιστημονικῆς διευθύνσεως. Ἐπίσης οἱ ὀργανισμοὶ ποὺ ἐδημιουργήθησαν διὰ νά ὑποκαταστήσουν τὸν ἀπρόθυμον ἐπιχειρηματίαν ἔχουν ὑποχρέωσιν ὄχι μόνον νά ἱδρῦσουν ἐπιχειρήσεις κατὰ τρόπον ὑποδειγματικόν εἰς ἀρτιότητα συγκροτήσεως καὶ ἐκσυγχρονησάμενες μεθόδους διοικήσεως, ἀλλὰ καὶ νά τὰς προβάλλουν ὡς ἐπιχειρήσεις—πιλότους, ποὺ θὰ ἀποδείξουν εἰς τὴν πράξιν πῶς ἀποδίδει καὶ προοδεύει μίᾳ ἐπιχειρήσει—ἔστω καὶ ἐὰν δὲν εἶναι μεγάλης ἐκτάσεως—ποὺ διοικεῖται σύμφωνα μὲ τὰ σύγχρονα διδάγματα τῆς ἐπιστήμης.

Οἱ ἐκσυγχρονησάμενοι διευθυνταὶ ἐπιχειρήσεως, ποὺ θὰ ἀποτελέσουν τὰ βασικὰ στελεχῆ τῆς ἐξορμήσεως τῆς Ἑλλάδος πρὸς Εὐρωπαϊκὰ ἐπίπεδα δραστηριότητος καὶ εὐημερίας, πρέπει νά ἀναγνωρισθοῦν ὡς μίᾳ νέα τάξι μὲ ὅλα τὰ ἠυξημένα δικαιώματα ἠθικῆς, κοινωνικῆς καὶ ὕλικῆς ἀμοιβῆς, τὰ ὁποῖα δικαιολογεῖ καὶ ἐπιβάλλει ἡ ἱστορικὴ ἀποστολὴ τῶν. Πρέπει ἴσως νά ἐπιμείνωμεν εἰς τὸ θέμα τῆς ὕλικῆς ἀμοιβῆς. Ὅλοι μας πρέπει νά συνηθίσωμεν εἰς ὕψη ἀμοιβῶν Εὐρωπαϊκοῦ ἐπιπέδου, καὶ τοῦτο ἐν πλήρει συνειδήσει ὅτι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ προσφέρωμεν τὴν καλύτεραν ὑπηρεσίαν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ὡς ἐκ τούτου καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος. Μὲ αὐτὴν τὴν τοποθέτησιν θὰ πρέπει νά προσελκυσθοῦν οἱ καλύτεροι εἰς τῆς σχολὰς καὶ τὰς ἐκσυγχρονησάμενες ἐπιχειρήσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὅπου θὰ διδαχθοῦν τοὺς συγχρόνους κανόνας καὶ μεθόδους διοικήσεως.

μόν και τήν αγωνιστικήν διάθεσιν μεγάλου ἀριθμοῦ ἐκ τῶν νέων φορέων τῆς, ἐάν πρόκειται νά εἶναι ἀποτελεσματική και ἐπιτυχής θά προκαλέσῃ τοιαύτας κοινωνικὰς μεταβολάς, πού εἰς ἔντασιν και ἔκτασιν θά εἶναι ἀνάλογοι πρὸς μίαν συντηρητικὴν κοινωνικὴν ἐπανάστασιν. Ὡς τοιαύτη θά ἀντιμετωπίσῃ σκληρὰν ἀντίστασιν και ἀπὸ κερτημένα κοινωνικὰ και ὕλικὰ συμφέροντα ἀλλὰ και ἀπὸ τοὺς κατὰ παράδοσιν σκεπτομένους και συμπεριφερομένους πολίτας.

Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ἡ Πολιτεία πρώτη πρέπει νά δώσῃ τὸν τόνον, νά υἱοθετήσῃ τὸ νέον πνεῦμα και νά δείξῃ μὲ ἔμφασιν ὅτι ἀντιλαμβάνεται και υἱοθετεῖ τὸ μήνυμα τῆς ἐποχῆς. Ταυτοχρόνως ὡς ἐπιστρατευθοῦν ὅλα τὰ ζωντανὰ στοιχεῖα τοῦ τόπου και ὡς προωθήσουν και ὑποστηρίξουν τὴν νέαν τάξιν τῶν διοικητῶν ἐπιχειρήσεων και ἐπιχειρηματιῶν πού καλεῖται νά διαδραματίσῃ ρόλον ἱστορικόν.

Ὡς ἔθνος πρέπει τὸ ταχύτερον νά συνειδητοποιήσωμεν ὅτι μὲ τὴν σύνδεσιν μὲ τὴν κοινὴν ἀγορὰν σήμερον, και τὴν εἰσοδὸν μας εἰς αὐτὴν αὖριον, ἀντιμετωπίζομεν δύο ἀκραίας πιθανότητας : ἢ τὴν ἐπιβίωσιν μας ὡς ἔθνος ἐξευρωπαϊσμένου μὲ πληθυσμὸν φυσιολογικῶς αὐξανόμενον, πλήρως ἀπασχολημένον και εὐημεροῦντα ἢ τὸν βαθμιαῖον ἐκφυλισμὸν μας ὡς συγκροτημένης ἐθνικῆς μονάδος, ἐκφυλισμὸν ἐκδηλούμενον διὰ τῆς σταθερῶς αὐξανόμενης μεταναστευτικῆς αἱμορραγίας, τῆς στασιμότητος ἢ και ὀπισθοδρομήσεως τῆς βιομηχανικῆς μας δραστηριότητος και τῆς ἐξελίξεώς μας εἰς ἕνα «πτωχὸν συγγενῆ» πλουσιῶν και σταθερῶς προοδούντων συνεταίρων. Οἱ βιομηχανικοὶ ἐπιχειρηματῆαι και οἱ διοικηταὶ ἐπιχειρήσεων ἐκεῖνοι πού σήμερον ὑπάρχουν και ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους πρέπει τὸ ταχύτερον νά διευκολύνωμεν νά δημιουργηθοῦν, θά δώσουν τὸν σκληρὸν ἀγῶνα. Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς εἶναι πρωτοφανὴς εἰς δυσκολίας : Ἐκβιομηχανίσις τῆς Ἑλλάδος ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας και μὲ πληθὸς περιορισμῶν εἰς τοὺς προστατευτικούς χειρισμοὺς τῆς Πολιτείας. Καλοῦνται οὗτοι νά ἀποφύγουν τὸν ἀφανισμόν ἢ τὴν ὑποδούλωσιν και νά ἀγωνισθοῦν συντόμως ὡς ἴσοι πρὸς ἴσους μὲ πανίσχυρα συγκροτήματα. Σπανίως εἰς τὴν μακράϊωνα ἱστορίαν τῆς εἶχε ν' ἀντιμετώπισῃ ἢ Ἑλλάς παρομοίαν δοκιμασίαν. Ὁ δὲ κίνδυνος γίνεται ἀκόμη μεγαλύτερος διότι φαίνεται ὅτι ἀκόμη δὲν ἔχομεν ἀναμετρήσει τὴν ἔκτασιν του και σχεδὸν τὸν περιφρονοῦμεν. Ἄς προσέλθωμεν ὅλοι χωρὶς ὑπεκφυγὰς. Ἄς καταβάλωμεν δὲ κάθε προσπάθειαν πρὸς πύκνωσιν τῶν φαλάγγων τῶν διευθυντῶν ἐπιχειρήσεων, και τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρηματιῶν μὲ σαφῆ συνείδησιν ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου προσφέρομεν μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν πρόδοον και τὴν εὐημερίαν τοῦ ἔθνους.